וכן אם בא אליו הגבאי לגבות חוב או תשלום שקצבו לבני העיר, ואומר לו אַל תַּתְחֵל את הגביה בִּי, מפני שסימן רע הוא להיות ראשון המשלמים שהוא דבר הפסד. או שחבירו בא לגבות ממנו חוב, ואומר לו שַׁחֲרִית הוּא, או רֹאשׁ חוֹדֶשׁ הוּא או מוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא, וסימן רע הוא להתחיל בהם בפרעון חוב, הרי זה מנחש.

ברייתא נוספת בענין זה: תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר (ויקרא יט כו) 'לֹא תְנַחֲשׁוּ (ולא תעוננו)', כְּגוֹן אֵלּוּ הַמְנַחֲשִׁים קודם יציאתם לדרך או התחלת דבר מה בְּחוֹלְדָה, בְּעוֹפוֹת וּבְדָגִים, שקובעים אם יצליחו על פי התנהגותם.

משנה

המשנה מבארת את האמור לעיל (נג.) שמחלל את השבת נסקל: הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת נסקל אם חיללה בְּדָבָר [־במלאכה] שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו חַטָּאת, והיינו שיש בו מעשה והוא מלאכת מחשבת [נעשה בכוונה ולא בדרך אגב].

גמרא

במשנה נאמר 'המחלל את השבת בדבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת'. שואלת הגמרא: מִכְּלָל [־יש לדייק] דְּאִיכָּא מִידֵי – שיש מלאכה דְּחִילּוּל שַׁבָּת הֲוֵי ובכל זאת אֵין חַיָּיבִין לֹא עַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, וְלֹא עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת, מַאי הִיא. משיבה הגמרא: איסור תְּחוּמִין, כלומר יציאה אל מחוץ לתחום שבת, שהוא אלפיים אמה, וְאִלֵּיבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא הסובר שהוא איסור תורה, והוא מודה שאין בו כרת וסקילה. וכן מלאכת הַבְעָרָה של אש בשבת, וְאִלֵּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הסובר שאין חייבים עליה כרת וסקילה.

משנה

המשנה מבארת את האמור לעיל (נג.) שמקלל אביו ואמו נסקל: הַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינוֹ חַיָּיב סקילה עַד שֶׁיְּקַלְלֵם בְּשֵׁם הוי"ה או בשם אדנות. קִלְלָם בְּכִנּוּי, כגון שדי, צבאות, חנון ורחום, רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב סקילה וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

גמרא

מבארת הגמרא: מַאן [־מי הם] חֲכָמִים, רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי הוּא. דְּתָנְיָא, רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, נאמר במברך השם, (ויקרא כד טז) 'וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת', יכול שקילל שֵׁם יוּמָת' – כיון שקילל בשם יומת, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'שֵׁם' אחר שכבר נאמר מתחילה (שם) 'וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת', והיה די לומר 'בנקבו יומת', אלא לְיַמֵּד הכתוב עַל מְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עד שֶׁיְּקַלְלֵם בְּשֵׁם הוי"ה או בשם אדנות אבל לא בכינוי.

הגמרא מביאה ברייתא הדורשת את הפסוק שנאמר לענין 'מקלל אביו ואמו', ומבררת את המקור לאזהרתו: תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר (ויקרא כ ט) 'אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת, אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ'. דורשת הברייתא: 'אִישׁ', מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אִישׁ אִישׁ – פעמיים, לְרַבּוֹת בַּת שקיללה, וכן טומטום – אדם שאין ידוע אם הוא זכר או נקיבה, וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס – אדם שיש לו גם סימני זכר וגם סימני נקיבה.

'אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ', אֵין לִי לחייב מיתה אֶלָּא אם כן קילל את אָבִיו וְאִמּוֹ כאחד, אולם קילל אָבִיו שְׁלֹא [־בלא] לקלל את אִמּוֹ, או אִמּוֹ שְׁלֹא אָבִיו, מַנַּיִין שחייב, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אָבִיו וְאִמּוֹ קִילֵּל דָּמָיו בּוֹ', כאן נסמכה מילת קללה ל'אמו' ובפתיחת הפסוק נסמכה מילת קללה ל'אביו', שבין אם רק אָבִיו קִילֵּל ובין אם רק אִמּוֹ קִילֵּל, חייב מיתה, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר, אין צורך בלימוד האמור משום שבכל מקום שנאמר 'פלוני ופלוני' [כמו כאן 'את אביו ואת אמו'] מַשְׁמַע שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד ומַשְׁמַע גם כל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁיִּפְרוֹט לְךָ הַכָּתוּב ויאמר במפורש שהכוונה לשניהם 'יַחְדָּיו', שרק אם היה כתוב 'איש כי יקלל אביו ואמו יחדיו', היינו למדים שכדי להתחייב צריך שיקללם בבת אחת.

'מוֹת יוּמָת', בְּסְקִילָה. מבררת הברייתא: אַתָּה אוֹמֵר בְּסְקִילָה, אוֹ אולי נאמר שאֵינוֹ בסקילה אֶלָּא בְּאַחַת מִכָּל הַמִּיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. משיבה הברייתא: נֶאֱמַר כָּאן בסוף הפסוק 'דָּמָיו בּוֹ' וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בענין מיתת אוב וידעוני (ויקרא כ כז) 'מוֹת יוּמְתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דָּמֵיהֶם בָּם', מַה לְּהַלָּן ב'דמיהם בם' הכוונה בְּסְקִילָה שהרי מפורש בהם שירגמום באבן, אַף כָּאן ב'דמיו בו' הכוונה בְּסְקִילָה. מבררת הברייתא: את העוֹנֶשׁ למקלל אביו ואמו שָׁמַעְנוּ [־למדנו], אך אַזְהָרָה [־לאו] על כך מַנַּיִין, והרי אין עונשים אלא אם כן מוזהירים. תַּלְמוּד לוֹמַר (שמות כב כז) 'אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל' וגו'. המילה 'אלהים' מתפרשת כתואר לדיין, ולכן אִם הָיָה אָבִיו דַּיָּין, חֲרֵי הוּא מוזהר בְּכְלָל הלאו 'אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל', וְאִם הָיָה אָבִיו נָשִׂיא, חֲרֵי הוּא בְּכְלָל הלאו (שם) 'וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאוֹר'. ואם אֵינוֹ לֹא דַּיָּין וְלֹא נָשִׂיא מַנַּיִין שאסור לקללו. אָמְרַת – תאמר, חֲרֵי אַתָּה דָּן – לומד זאת בִּבְנַיַן אָב מִשְּׁנֵיהֶן, ומבארת הברייתא: לֹא רְאִי נָשִׂיא כִּרְאִי דַּיָּין, וְלֹא רְאִי דַּיָּין כִּרְאִי נָשִׂיא, כלומר, אין חומרתו של זה כחומרתו של זה. כיצד, לֹא רְאִי דַּיָּין כִּרְאִי נָשִׂיא, שֶׁחֲרֵי החומרא של הַדַּיָּין היא שאַתָּה מְצוּוֶּה עַל קבלת הוֹרָאָתוֹ ואינך רשאי לפסוק אחרת, והחולק על הוראתו חייב מיתה, כִּרְאִי נָשִׂיא שֶׁאִי אַתָּה מְצוּוֶּה עַל הוֹרָאָתוֹ. וְלֹא רְאִי נָשִׂיא כִּרְאִי דַּיָּין, שֶׁהַנָּשִׂיא, החומרא שלו היא שאַתָּה מְצוּוֶּה עַל הַמָּרָאָתוֹ – שלא להמרות את פיו ולא למרוד בו, והממרה את פי הנשיא ומורד בו, חייב מיתה, כִּרְאִי דַּיָּין שֶׁאִי אַתָּה מְצוּוֶּה עַל הַמָּרָאָתוֹ. נמצא שאין לומר שהחומרא של הדיין גורמת את איסור קללתו, שהרי אינה בנשיא ואף על פי כן גם אותו נאסר לקלל, וכן אין לומר שהחומרא של הנשיא גורמת את איסור קללתו, שהרי אינה נמצאת בדיין וגם קיללתו נאסרה, הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶם – הדבר שבו הם דומים, שֶׁהֵן בְּעַמְּךָ, כלומר הם שומרי מצוות, וְאַתָּה מְזוּהָר עַל קִלְלָתָן – ונאסר עליך לקללם, אַף אֲנִי אֲבִיא – אף אני אלמד מהם לְאָבִיךָ שֶׁבְּעַמְּךָ – שהוא שומר מצוות וְאַתָּה מְזוּהָר עַל קִלְלָתוֹ.

הברייתא מוצאת חומרא משותפת לדיין ונשיא, ופורכת בכך את הלימוד: מַה לְּהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן – יש לשניהם חומרא משותפת שֶׁכֵּן גְּדוֹלָתָן גָּרְמָה לָהֶן – גם הדיין וגם הנשיא יש להם חשיבות וגדולה, ולכן הקפיד הכתוב על קיללתם, ומנין לאסור מקלל אביו סתם. משיבה הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא יט יד) 'לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ', בְּאוּמְלָלִים – בשפלים שֶׁבְּעַמְּךָ כמו החרש הַכָּתוּב מְדַבֵּר, ומוכח שהאיסור לקלל אינו קשור לגדולתו של המקולל, ושוב אפשר ללמוד לאסור גם קיללת אביו. הברייתא פורכת את הלימוד מחרש: מַה לְּחֵרֵשׁ שֶׁכֵּן חֲרִישָׁתוֹ [־חרשותו] גָּרְמָה לוֹ שתאסור התורה לקללו שלא להוסיף צרה על צרותיו שיצטער יותר על שפלותו, ואין ללמוד ממנו לאביו שאינו חרש ושפל. משיבה הברייתא: נָשִׂיא וְדַיָּין יוֹכִיחוּ שאף שאינם שפלים אסור לקללם, ומוכח שלא שפלות החרש גרמה לאיסור קיללתו. ואם תפרוך מַה לְּנָשִׂיא וְדַיָּין שֶׁכֵּן גְּדוֹלָתָן גָּרְמָה לָהֶן, כאמור לעיל, אשיב לך שחֵרֵשׁ יוֹכִיחַ שאין לו גדולה כלל ואסור לקללו, ואף אנו נלמד לאסור קיללת אב. וְחָזַר הַדִּין – מעתה שוב ניתן ללמוד איסור קיללת אב, מהצד השוה שבשלשתם, שהרי לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה – לא חומרתו של זה כחומרתו של זה, שלכל אחד מהם, נשיא ודיין וחרש, חומרא אחרת, וזו הוכחה שלא חומרת כל אחד גורמת את האיסור לקלל, הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן – המשותף בדיין ונשיא וחרש שֶׁהֵן בְּעַמְּךָ – שומרי מצוות וְאַתָּה מְזוּהָר עַל קִלְלָתָן, אַף אֲנִי אָבִיא אֲבִיךָ, שֶׁבְּעַמְּךָ הוא, שהוא שומר מצוות, וְאַתָּה מְזוּהָר עַל קִלְלָתוֹ.

פורכת הברייתא: מַה לַּצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן [־בשלשתם] שֶׁכֵּן הם מְשׁוּנִין משאר בני אדם, הדיין והנשיא משונים משאר בני אדם בגדולתם, והחרש באומללותו. ונמצא שאין ללמוד מהם כלל למי שאינו משונה.

המשך בעמוד קט

הברייתא לומדת בדרך אחרת: **אֶלָּא, אִם כֵּן** מדוע צריך שלשה פסוקים לדיין נשיא וחרש, **נִכְתּוֹב קְרָא אוֹ** את פסוקי **אֱלֹהִים** [־דיין] **וְחֶרֶשׁ** בלבד, ודינו של נשיא ילמד מהם ופסוקו מיותר, **אוֹ** את פסוקי **נָשִׂיא וְחֶרֶשׁ**, והפסוק **'אֱלֹהִים'** אודות קללת דיין **לָמָּה לִי**, שאפשר ללומדו מנשיא וחרש. וכיון שפסוק אחד, בנשיא או בדיין, מיותר, **אִם אֵינוֹ עָנְיָן** [־אינו נצרך] **לְגוּפּוֹ, תְּנֵהוּ עָנְיָן** – יש ללמוד ממנו **לְאִסּוּר** קיללת **אָבִיו**.

מקשה הגמרא: **הָנֵיחָא לְמַאן דְּאָמַר ש'אֱלֹהִים' הנזכר בפסוק אינו** שם ה' אלא **חוֹל** הוא והכוונה לדיין, אפשר ללמוד כאמור. **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר** שהוא שם **קוֹדֶשׁ**, והפסוק אוסר את ברכת השם, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר**, שהרי אין פסוק על דיין כלל, ואין ייתור ללמוד על אב.

הגמרא מביאה ברייתות שמובא בהן דעה זו: **דְּתַנְיָא, 'אֱלֹהִים'** הנאמר בפסוק 'אלהים לא תקלל' הוא חול והכוונה לדיין, **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר 'אֱלֹהִים' קוֹדֶשׁ**, ובא לברכת השם. **וְתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, אַזְהָרָה לְמְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם מִנַּיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר – 'אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל'.**

הגמרא מתרצת את הקושיא למ"ד 'אלהים' קודש: הלא **לְמַאן דְּאָמַר 'אֱלֹהִים' חוֹל**, והכוונה לדיין, **נָמֵר קוֹדֶשׁ מֵחוֹל** – ודאי לומד איסור ברכת השם מאיסור קיללת דיין, שמתוך כך שהתורה קראה לדיין 'אלהים', יש להבין שגם ברכת השם בכלל האיסור, ומעתה גם **לְמַאן דְּאָמַר 'אֱלֹהִים' קוֹדֶשׁ**, והכוונה לברכת השם, **נָמְרִינַן חוֹל מִקּוֹדֶשׁ** – לומדים איסור קיללת דיין מאיסור ברכת השם. ואם כן שוב יש לנו פסוק לאסור קיללת דיין, ומאיסור קיללת דיין ואיסור קיללת חרש נלמד איסור קיללת נשיא, ונמצא שהפסוק בנשיא מיותר, ואם אינו ענין לנשיא תנהו ענין לאביו.

מקשה הגמרא: **בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר 'אֱלֹהִים' חוֹל, נָמֵר קוֹדֶשׁ** [איסור ברכת השם] **מֵחוֹל** [איסור קללת דיין] **הקל, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר 'אֱלֹהִים' קוֹדֶשׁ, וכי נָמֵר חוֹל מִקּוֹדֶשׁ, דִּילְמָא** – שמא **אַקּוֹדֶשׁ אַזְהָרָה** – הזהירה התורה, אולם **אַחוֹל לָא אַזְהָרָה**.

מתרצת הגמרא: **אִם כֵּן** שכוונת התורה להזהיר רק על ברכת השם, **לִכְתּוֹב קְרָא 'אלהים לא תקל',**

דרשה נוספת: **מַאי** – מדוע נכתב **לֹא תְקַלֵּל**, אלא שהאות למ"ד הנוספת, מלמדת על שתי קללות, ומאחר וגם מילת 'אלהים' מתפרשת בשני אופנים, השם ודיין, **לכן שָׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי** – גם ברכת השם וגם קיללת דיין.

משנה

המשנה מבארת את האמור לעיל (נג.) שהבא על נערה מאורסה נסקל: **הַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אֵינוֹ חַיָּיב** סקילה, **עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה**, כלומר מעת שימלאו לה שתים עשרה שנה ויום אחד ותביא שתי שערות עד שיעברו ששה חדשים ותהא בוגרת, ושתהיה **בְּתוּלָה** ולא בעולה, **מְאוֹרָסָה** ולא נשואה, כלומר שלא נבנסה לחופה, **וְהִיא** עדיין **בְּבֵית אֲבִיהָ**.

בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם שלא כדרכה, **הָרִאשׁוֹן** דינו **בְּסְקִילָה**, כיון שבא על בתולה, ואף שהיתה זו ביאה שלא כדרכה, **וְהַשֵּׁנִי בְּחֶנֶק** כיון שבביאתו כבר היתה בעולה.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את המקורות לדיני המשנה: **תָּנוּ רַבָּנָן**, נאמר בפסוק (דברים כב כג-כד) 'כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה **לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ** וגו' **וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים** וגו'. מבארת הברייתא: מה שנאמר **'נַעֲרָה'**, בא ללמד שאינו נסקל אלא על נערה **וְלֹא** כשבא על **בּוֹגֶרֶת**, והיינו ששה חדשים ויום אחד לאחר שהביאה שתי שערות. **'בְּתוּלָה'**, **וְלֹא** אם בא עליה והיא כבר **בְּעוּלָה** מביאה קודמת. **'מְאוֹרָסָה'**, כלומר מקודשת, **וְלֹא** כשהיא כבר **נְשׂוּאָה**, כלומר שנבנסה לחופה. ונאמר עוד בפרשת מוציא שם רע (שם כ-כא) שאם הוברר שזינתה נסקלת **'כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ'**, ויש ללמוד שדווקא **בְּבֵית אָבִיהָ**, **פָּרַט** [ל־למעט] לְאופן **שֶׁמְּסַר** אותה **הָאָב לְשָׁלּוּחֵי הַבַּעַל**, שאף שעדיין לא נבנסה לחופה, מכל מקום אם זינתה בדרכה לבית בעלה, אינה בסקילה, כיון שאינה עוד בבית אביה.

הגמרא מביאה את דין הבא על הקטנה המאורסה ודנה בדעת משנתנו: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב**, משנתינו זו שאמרה שהבא על נערה מאורסה, אינו חייב עד שתהא נערה, ומשמעות הלשון היא למעט אף קטנה מאורסה, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר** היא, הסובר שהאונס את הקטנה, אינו משלם קנס חמישים כסף. וטעמו, לפי שבפסוק (דברים כב כח-כט) נאמר **כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָ** וגו' **וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ** וגו', **וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף** וגו'. ומדייק רבי מאיר מלשון הפסוק 'נערה', שהאונס קטנה אין לה קנס. ולכן גם לענין נערה מאורסה שנאמר בה 'נערה', יסבור רבי מאיר שאין קטנה במשמע, והבא על קטנה מאורסה פטור. **אֲבָל חֲכָמִים** שחולקים על רבי מאיר לענין קנס, וסוברים שהאונס קטנה יש לה קנס, כיון שב'נערה' הכתובה בפרשת אונס, כלולה גם קטנה, **אוֹמְרִים** גם כאן ש'נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה' לאו דווקא נערה, אלא **אֲפִילּוּ** קְטַנָּה **בְּמַשְׁמַע**, ולא בא הפסוק למעט אלא בוגרת.

אָמַר לֵיהּ רַב אֲחָא מְדִפְתִּי לְרַבִינָא, מַאי דְּמַתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא, **וְכוותֵיהּ לְמַעוּטֵי קְטַנָּה נַמִּי** [ר־גם כן] ולא רק בוגרת, **דְּיִלְמָא** – אולי משנתינו **רַבָּנָן הִיא**, **וְכוותֵיהּ לְמַעוּטֵי רק בּוֹגֶרֶת, וְתוּ לֹא** – ולא עוד, כלומר ולא למעט גם קטנה. **אָמַר לֵיהּ** רבינא **לרב** אחא מדיפתי, **מַאי** – לשון זו שנכתבה במשנה, **'אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בְתוּלָה מְאוֹרָסָה'**, אינה מדויקת, שמשמע עד שתגדל ותהא נערה, **שֶׁהֲרֵי 'אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל נַעֲרָה בְתוּלָה מְאוֹרָסָה' מִיבָּעֵי לֵיהּ** – היה צריך לכתוב, שלשון זו כוללת גם קטנה וממעטת בוגרת. מסיקה הגמרא: **וְתוּ לָא מִידִּי** – אין עוד לדון בשאלה זו, מפני שברור שמשנתינו בשיטת רבי מאיר היא.

הגמרא דנה בכוונת רבי מאיר שפוטר את הבא על קטנה מאורסה: **בָּעָא מִינֵּיהּ** – שאל **רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲדָא מֵרַב, בָּא עַל הַקְּטַנָּה מְאוֹרָסָה לְרַבִּי מֵאִיר, מַהוּ** דינו, האם מאחר ולרבי מאיר יצא מכלל פרשת נערה מאורסה, והוא בכלל פרשת אשת איש שזינתה, על כן **לְגַמְרֵי מְמַעֲטַהּ לֵיהּ** את הבועל, לא רק מסקילה אלא גם מחנק, לפי שהקטנה פטורה ממיתה כיון שאינה בת עונשים ועל כן גם הוא פטור, שבזמן של אשת איש נאמר 'ומתו גם שניהם', **אוֹ** שרבי מאיר רק **מְפַקְּלָהּ מְמַעֲטַהּ לֵיהּ**, אבל חייב חנק כדין בא על אשת איש. **אָמַר לֵיהּ** רב לרבי יעקב בר אדא, **מְפַתְּבְרָא מְפַקְּלָהּ מְמַעֲטַהּ לֵיהּ**, אבל חנק חייב. חזר והקשה רבי יעקב בר אדא לרב, **וְהָכְתִיב** (דברים כב כב) 'וּמֵתוּ **גַּם שְׁנֵיהֶם**', ודרשו חכמים 'עד שיהיו שניהן שוין', דהיינו שיהיו שניהם בני עונשים, וגם האשה נהרגת כמו הבועל, ואם כן איך מחייבים את הבועל קטנה מאורסה בחנק, בעוד שהיא פטורה. **שָׁתֵיק רַב** ולא השיב.

שמואל תמה על רב: **אָמַר שְׁמוּאֵל מַאי טַעְמָא שָׁתֵיק רַב, וְנֵימָא לֵיהּ** – והלא יכול היה להשיב לו, מהפסוק בפרשת אונס את נערה מאורסה (דברים כב כה) 'וּמֵת **הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ**', כלומר כיון שהנערה היתה אנוסה, היא אינה נהרגת ורק הבועל חייב מיתה, שתיבת 'לבדו' מיותרת, ללמד על הבא על קטנה מאורסה מרצונה, שאף שהיא אינה נהרגת כיון שהיא קטנה, מכל מקום הבועל נהרג.

הגמרא מבארת שנחלקו תנאים בדבר: **כְּתַנָּאֵי**, נאמר בפסוק בענין הבא על אשת איש, 'וּמֵתוּ **גַּם שְׁנֵיהֶם**', **עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶן שָׁוִין**, כלומר בני עונשים, שאם אחד מהם אינו בן עונשים שניהם פטורים, **דִּבְרֵי רַבִּי יְאוֹשִׁיָּה**. **רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר**, נאמר 'וּמֵת **הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ**', לחייב גם את הבא על קטנה ארוסה.

שואלת הגמרא: **וְאִידָךְ** – והשני, כלומר רבי יונתן, **הַהִיא** – הפסוק 'וּמֵתוּ **גַּם שְׁנֵיהֶם**', **מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ אָמַר רָבָא, לְמַעוּטֵי מַעֲשֶׂה חֵירוּדִים**, שאין לחייב מיתה רק על ביאה ששניהם נהנים ממנה, ולא באופן שרק מתחכך בבשרה להנאתו והיא אינה נהנית.

שואלת הגמרא: **וְאִידָךְ** – ורבי יאשיה מנין ילמד לפטור במעשה חירודים. משיבה הגמרא: רבי יאשיה סובר **שְׁמַעֲשֶׂה חֵירוּדִים לָאו כְּלוּם הִיא** ואין צורך בפסוק לפטור בו ממיתה.

שואלת הגמרא: **וְאִידָךְ** – והשני, כלומר רבי יאשיה, **הַאי** 'וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ **לְבַדּוֹ**' **מַאי דָּרֵישׁ בֵּיהּ**. משיבה הגמרא: רבי יאשיה דורש את הפסוק **כִּדְתַנְיָא** – כמו ששנינו בברייתא, **בָּאוּ עָלֶיהָ** – על נערה המאורסה, **עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם** שלא כדרכה **וַעֲדַיִן הִיא בְּתוּלָה, כּוּלָּם בְּסְקִילָה**, כיון שביאה שלא כדרכה אינה עושה אותה לבעולה. **רַבִּי אוֹמֵר, הָרִאשׁוֹן בְּסְקִילָה, וְכוּלָּן** – וכל התשעה האחרים נידונים **בְּחֶנֶק**, וטעמו שנאמר 'וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ **לְבַדּוֹ**', ותיבת 'לבדו' מיותרת, ללמד שאם באו עליה כמה בני אדם רק הראשון שבא עליה לבדו, דהיינו שעדיין לא באו עליה אחרים, דינו בסקילה, והשאר נידונים בחנק. גם רבי יאשיה ידרוש את הפסוק 'לבדו' לענין זה.

הגמרא מביאה ברייתא שבה נתפרשה דעת רבי: **תָּנוּ רַבָּנָן**, נאמר בפסוק (ויקרא כא ט) 'וּבַת **אִישׁ כֹּהֵן כִּי תָחֵל לִזְנוֹת**', **רַבִּי אוֹמֵר** שתיבת 'תחל' משמעותה **'תְּחִילָּה'**, **וְכֵן הוּא אוֹמֵר** בפסוק 'וּמֵת **הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ**'.

שואלת הגמרא: **מַאי קָאָמַר** – מה כוונת רבי בדבריו. **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, רַבִּי בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מְכָרְיָא לֵיהּ, דְּאָמַר** בדין בת כהן שזינתה, שדווקא כשהיא נערה בתולה **אֲרִיפָה**, אז **יָצְאָה** מכלל כל הארוסות שזינו שדינן סקילה, והיא נידונית **לִשְׂרֵיפָה, וְלֹא** אם זינתה **נְשׂוּאָה**, שדינה בחנק כשאר אשת איש שזינתה. **וְהָכִי קָאָמַר** רבי, **אִם תְּחִילַּת בִּיאָה בָּזְנוּת** – אם זו ביאה ראשונה שלה, כלומר שזינתה בהיותה ארוסה שעדיין לא בא עליה בעלה, דינה **בִּשְׂרֵיפָה, וְאִידָךְ** – אבל בביאה שניה, כלומר שזינתה לאחר שכבר נישאת, דינה **בְּחֶנֶק**.

שואלת הגמרא: **מַאי** 'זְכֵן הוא אומר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו', שאמר רבי. משיבה הגמרא: בא רבי לומר שדין בת כהן כי **הָתָם** – כאמור בנערה מאורסה, **מָה הָתָם** – כשם שבנערה מאורסה, **בְּתְחִילַּת בִּיאָה קָמְשַׁתְּעֵי קְרָא** – הפסוק מחייב סקילה רק בביאה ראשונה, אבל בביאה שניה חייבת חנק, ורבי לשיטתו שאם

המשך בעמוד סו

באו עליה כמה בני אדם, רק הראשון בסקילה והשאר בחנק, **הָכָא** **נַמִּי בְּתְחִילַּת בִּיאָה קָמְשַׁתְּעֵי קְרָא** – גם כאן בבת כהן הכתוב שמחייב שריפה מדבר בביאה ראשונה בלבד, כלומר כשהיא ארוסה.

אָמַר לֵיהּ רַב בִּיבִי בַּר אַבַּיֵי לרב הונא בריה דרב יהושע, מַר לֹא הָכִי אָמַר – מורי לא ביאר כך את דברי רבי בברייתא, **וּמַנּוּ** – ומיהו מורי, **רַב יוֹסֵף**, אלא ביאר **שַׁרְבִי** סובר שבת כהן נשואה בשריפה, אלא **שְׁבָרְבֵי מֵאֵיר סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר** שהתורה חייבה אותה שריפה, דווקא אם היתה נשואה לאדם כשר שלא התחללה בביאתו, אבל אם **נִשֵּׂאת לְאָחָד מִן הַפְּסוּלִין** כגון חלל, נתין וממזר, שנתחללה מכהונתה בביאתו, אם זינתה **מִיתָּתָהּ בְּחֶנֶק. וְהָכִי קָאָמַר** רבי, **אִם תְּחִילַּת אֲחַלְּתָהּ** – התחיל חילולה מהכהונה רק **בְּזִנּוּת** זו, דינה **בְּשָׂרֵיפָה, וְאִידָךְ** – אך אם כבר נתחללה מהכהונה על ידי נישואיה לאדם פסול, אם זינתה דינה **בְּחֶנֶק.**

שואלת הגמרא: **וּמַאי וְכֵן** – ומה כוונת רבי בראייתו מהפסוק 'לבדו' שנאמר בנערה מאורסה, הלא אין דמיון בין שתי ההלכות, שבבת כהן לא הקפידה התורה אלא שתהא ביאה זו תחילת חילולה מכהונה, ולא הקפידה שביאה זו תהא ביאתה הראשונה, שהרי מדובר בבת כהן נשואה. אולם בנערה המאורסה, התורה הקפידה שביאה זו תהא הראשונה.